

15 Sonetter

Text och bild: Staffan Castegren

Fritext förlag

Om sonetter

Sonetter har man skrivit sedan renässansen. Då handlade de väl oftast om kärlek. Senare breddades innehållet efter tidens behov. I den här samlingen, eftersom jag är jag, kommer du att hitta flera socialistiska sonetter.

Det vanligaste formatet är 14 rader, två strofer med fyra rader och två strofer med tre rader. Rytmen ska vara jambisk femtakt, "God dag du lille parvel, vem är du?" o0 o0 o0 o0 o0. Men nutida poeter tar sig ofta friheter, både med jamberna och femtakten.

En sonett ska rimma. Vanligt är ABAB eller ABBA. Man varierar även tvåstaviga och enstaviga rim, "skratta, boll, fatta, noll". Även med rimmen fuskar man gärna. Själv rimmar jag ryms med syns, fars med Bach och, som gammal stockholmare, leves med förgäves.

I Lars Forssells sonettsamling, Sånger, möter vi en poet som tar sig friheter. Det har varit inspirerande. En konsekvent jambisk femtakt blir lite för militärisk. Oftast håller jag mig väl på mattan, men att bryta mönstret blir ju ett sätt att förstärka bilden.

När man läser sonetter ska man tänka på jambens rytm oO. Därför börjar i princip varje rad med en upptakt, som det heter på musikspråk. Det vill säga, betoningen börjar nästan alltid på andra stavelsen. Nu vaknar hos den åldrande poeten. Men som alltid finns det undantag.

Till varje sonett har jag bifogat en bild ur min rätt omfattande portfölj. De är inte tänkta att illustrera dikten, mer att vidga upplevelsen. Och tycker du inte att din upplevelse blir vidgad så à la bonne heure. Bilderna står bra, även för sig själva.

Innehållsförteckning

Den gamle poeten	4
Inflation	5
Dagsmeja	6
Om krigen	7
Den knepiga demokratin	8
Tiden	9
Oväder	10
Om dumheten	11
Utsikt ner mot sjön	12
Skatteplanering	13
Hjärntvätt	14
Sorgebrunnen	15
Ett ögonblick	16
Korset	17
Energiväxling	18

Den gamle poeten

Nu vaknar hos den åldrande poeten
som slutligen förstått vart livet vetter
en tragisk drift att syssla med sonetter
och aningslöst beveka evigheten.

I ständig kamp igenom heta nätter
där jamber blir trokéer gång på gång
och versen tappar både bild och sång
när allt känns som ett lappverk av kupletter.

Men genom fönstret sipprar ifrån staden
besatta själars jakt på esplanaden
de klagar, skriker, skrattar och de slåss.

Den åldrande poeten vet förstås
att i all gråt och tappade biljetter
så struntar nog de flesta i sonetter.

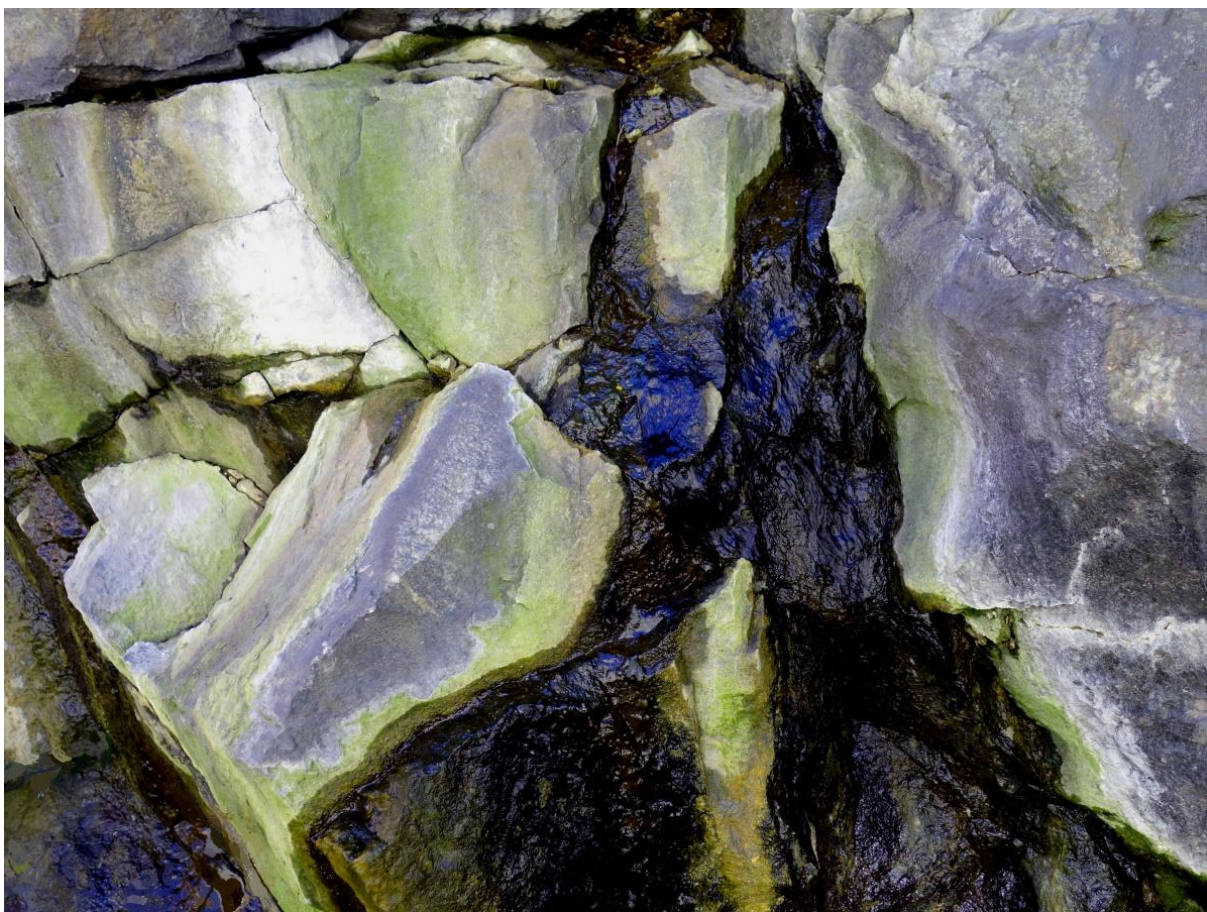
Inflation

När mjölken kostar femton spänn per liter
och hyran stiger bortom all reson.
Då frågar jag en vän som sånt begriper
hon skrattar tyst och säger: inflation.

Det är en omfördelning utav stålar.
Där pengarna går nerifrån och upp
och hamnar hos en högre inkomstgrupp,
men du och jag, vi går omkring och snålar.

Och facket säger: Vi ska ta vårt ansvar,
vårt folk ska inte kräva högre lön.
Sen går det ut i medierna och svansar,

och tror sig sprida klokenskapens rön.
Men vi, som de vill sätta på det hala
ja, alltid är det vi som ska betala.

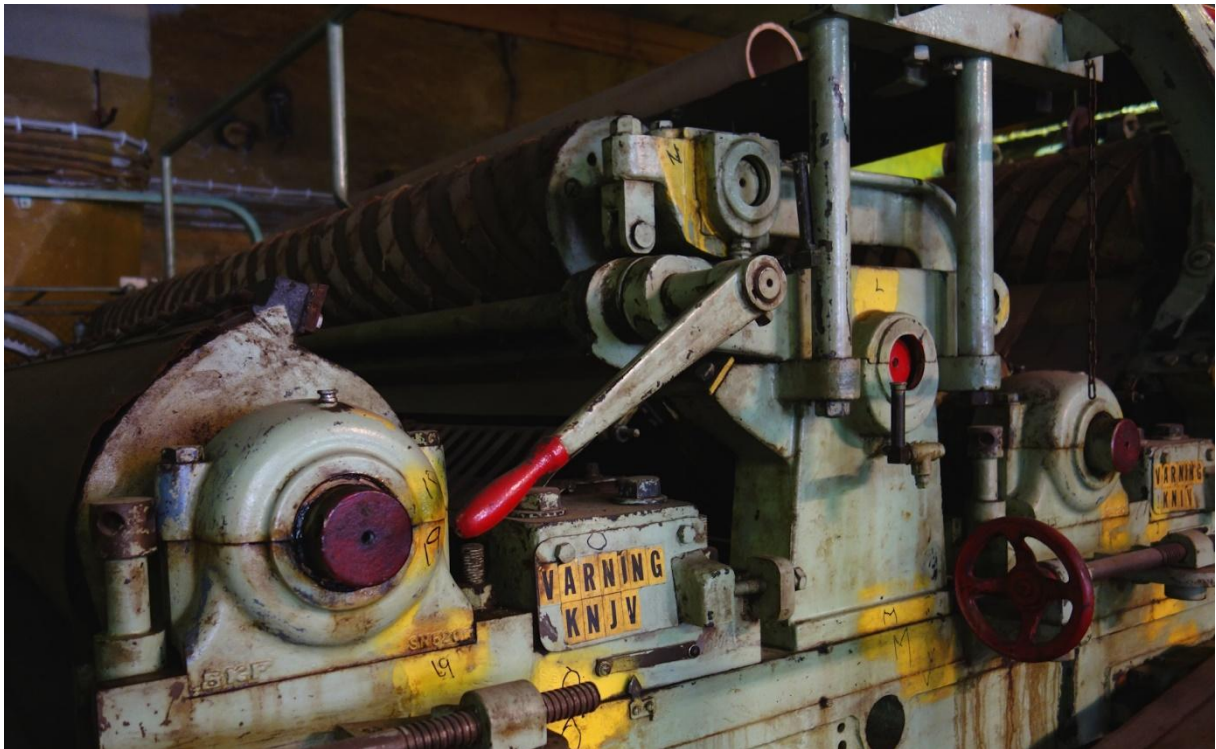
Dagsmeja

Runt två, då vände vinden mot sydväst,
men huset svarar vresigt på dess famntag.
För spik och skruv och trä och snickarns handlag
är långsamt till att tro på vårlig fest.

Men brisen friskar, solen lyser klar
Ett hasande på taket följer mönstret
när tunga snösjok faller ner vid fönstret
och marken bort mot boden ligger bar.

När granens barr blir doftande och våta
och växterna och djuren hjälplöst kåta
då möter vi ett översinnligt skeende

i eftervinterns mångtydiga leende.
Hur långt jag än är kommen, upp i åren
så obegripligt gåtfullt skön är våren.

Om krigen

Jag undrar ofta vem som startar krigen
det kan ju knappast vara du och jag.
Vem är det då som pekar ideligen
mot platserna där inte nån vill va

där kvinnor skändas, barnen dör och män ska döda män
där mark och luft och vatten blir förgiftat?
Vem fan har såna onda lagar stiftat?
Vem fan vill krig igen igen igen?

Det finns en klick som äger nästan allt,
högt över våra fattiga nationer.
De tar beslut och kan sen räkna kallt
med stöd i alla statsinstitutioner.
De säljer vapnen, kräver ingen tolk
för krigen för de mot sitt eget folk.

Den knepiga demokratin

Demokrati, så kallas de nationer
där folkets vilja stundom kommer fram
i de valbara partiernas program,
med några enstaka reservationer.

Min chef, min värd, min bankkamrer och prästen
reklam- och mediefolk, polis och resten
en lustig flock, jag vet att jag betalt dem
men aldrig nånsin tror jag att jag valt dem.

Dem vi får välja dem har andra valt
en snävt begränsad kår med bra betalt.
Nån klok men fattig, kommer ej på tal

nej, likriktning ska styra våra val.
Så därför frågar jag i bryderi:
säg, finns det ingen sann demokrati?

Tiden

Ett liv, det far så fort igenom tiden
små korta stänk av lidelse och död
från gryning blå till aftonrodnads glöd
en ständig kamp med kärleken och striden.

Ja, ännu kan du vara just det barnet
som lekte där och då i evigt nu
och inte hade minsta hum om garnet
som trasslade sig fram, och som blev du.

Du minns så klart när könets universum
stod vidöppet i kättja, lust och skuld
men också karriärjaktens delirium

som bara mäts i statushöjd och guld.
När minnen tornar upp sig, fler och fler
man ångrar att man inte lekte mer.

Oväder

Jag somna väl en stund där i min hängmatta
men vakna skrämd, och fatta ej av vad.
Min vik den låg helt matt liksom en tennplatta
så tryckande, så stilla varje blad.

Men plötsligt river vassa klor i fjärden
en molnbank tornar upp sig, svart som fan.
En första blix, sen ösregn över världen
men jag blir kvar i ofattbar élan.

Jag lilla skit som kämpar mot orkaner
i trotsigt mod och utan minsta stöd.
Med blixterna som slungas av titaner

jag leker med en snabb och våldsam död.
Men mullret smälte, smeksamt växte ljuset
och blöt och lomhörd gick jag in i huset.

(élan = hänförelse, betoning på a:et)

Om dumheten

Mot dumhet kämpar gudarna förgäves.
Så sa man förr, men det är inte sant.
Blott människor som ständigt sig förhåves
kan kläcka ur sig nåt så arrogant.

Den dumma långsamheten den har lärt oss
allt det vår smarta intelligens förstör
hur solidariteten ständigt närt oss
mot egoismens enfaldiga kör.

I årtusenden levde vi så nära
naturen, och vi följde hennes krav.
Tills någon fann en ny finurlig lära

och nu tycks jorden nästan gå i kvav.
Man känner livets närhet när det lever.
Mot smarthet kämpar gudarna förgäves.

Utsikt ner mot sjön

Nu kryper slänten mörknande mot stranden.
Små lägereldar vaknar ner i byn
och röster hörs som silverklang mot skyn.
Här uppe slocknar sakta solljusbranden.

Mitt berg är ännu mjukt och varmt mot handen
men ensamheten isar framåt natten
då längtar jag till eldarna och skratten
till kroppars närhet och till vänskapsbanden.

Men säg hur kan man fly ett självvalt fängsel
ett rum där faktiskt hela världen ryms.
Hur spränger man en boja som ej syns
där ute eller innanför mitt stängsel?
Och lyckan, miste jag den eller fann den?
Jag skådar blint från berget över landen.

Skatteplanering

Om staten ständigt sänker folkets skatt
så slipper kapitalet höja lön.

Det är ett marknadsekonomiskt rön
där bolagen berikar sig helt glatt

Problemet är ju att vi ej får råd då
bekosta skola, boende och vård.
Men marknaden går längre på sin tråd: Så
gör allt privat! Nu kör vi på ackord.

Så sitter man besviken, arg och sur.
Det skiter sig med all infrastruktur
och lönen kommer aldrig öka mera

och skolorna blir sämre, brotten flera.
För allt som förr va bra – med smärre brister
det plundras nu av riskkapitalister.

Hjärntvätt

Ett ord man ofta hör är trollfabrik
som fientliga makter alltid brukar.
Den sprider mycken ond pedagogik
i blad, på skärmar och på biodukar.

Den ensamme är stark och därför fri
den gode han blir alltid sist på slutet.
Och krig är fred, ja det bestämmer vi
och lita på att ingen spar på krutet.

Och medierna de varnar för attacker
mot våra svenska heliga principer.
De gissar på kineser och kosacker

och visar klart hur lite de begriper.
För svaret står rätt framför dem och skriker
i Hollywoods besatta trollfabriker.

Sorgebrunnen

Mitt minne från den dan är allt för splittrat
jag visste ju att något sinat ut
och utsikten mot gården, taket vittrat
en bild av kärleken som tagit slut.

Vad sa vi till varandra när vi skildes?
Jag minns ju inte, kanske bara hej.
Jag lovade att vara dig till viljes
om du behövde hjälp med någon grej.

Men sen med väskan, ensam i din port
jag kände plötsligt doften av ditt sköte.
Men låg vi hos varann vårt sista möte?

Nej knappast, men det måste vi ju gjort –
Min vän du sjunker djupt i sorgbrunnen
din bild är liksom kärleken försvunnen.

Dikten handlar om just den här bilden.

Ett ögonblick

Jag minns den gången där på pendeltåget
när solen plötsligt lyfte fram din bild.
Ett steg åt vänster, lyckan när jag såg´et.
I nästa ögonblick en chans förspilld.

Porträttet tog jag, ändå kan jag sörja
ja, över något annat som jag mist.
För vill man möta kärlek, må man börja
att visa upp sig själv i all sin brist.

Men ljuset sjönk och dina speglar släcktes
och jag gick bort och satte mig igen.
Vad gjorde jag med hoppet, det som väcktes

med tillfället, med möjligheten sen?
Jag sitter här med bilderna jag fick.
Måhända blott förspillda ögonblick.

Korset

På Strindbergs grav i Norra kyrkogården
där står, att korset är vårt enda hopp.
Den gamle rabulisten sökte nåden
när livet långsamt lämnade hans kropp.

Jag tycker att det liknar nån sorts hybris
mitt liv är mycket finare än ditt.
För när jag dör då kommer det en ny bris
som lyfter mig till paradiset mitt.

Att vara god mot medmänniskor i livet
att ge åt andra det som andra gav
är viktigare, ja det är ju givet

än att planera för sin jävla grav –
Men föga vet man hur man möter nöden
den dag man själv står naken inför döden.

Energiväxling

All näring och all kunskap, ja, den flödar genom skogen
i tickor, lavar, mossor och mycel.
De känner livets intrikata spel
med löv som ruttnar, skott som gror, och frukten som blir mogen.

Men även vi i ångestens kupoler
kan finna ledning genom livets fars
hos Attenborough, Aspenström och Bach
Ja näring finns hos många slags idoler.

Naturen följer ofta samma banor
med delning, samverkan och symbios.
Det lönar sig att skaffa goda vanor

och plocka kunskap var den än kan fås.
För även våra mest moderna kaxar
står alltid uppå någon annans axlar.